

Tidlig innsats

Samling 5 Høsten 2022

Iris Hansson Myran

Olaug Svingen

Ingunn Valbekmo

NTNU

Skrivesenteret

MATEMATIKKSENTERET

Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen

Innhold:

- Erfaringsutveksling: Litteratur som ramme for skriving
- Erfaringer fra FUS-prosjektet
 - Bli kjent med to skrivere
 - Skriveflyt og skrivekvalitet
- Evaluering av satsinga: *Tidlig innsats*
- Meningsfull matematikk for alle
- Matematiske samtaler

Erfaringsutveksling og «dukvandring»

- Del én og én (fem minutter på hver). Skriv konkrete eksempler på «duken».
- Lag «utstilling» med bøkene og elevtekstene (20 minutter)

1. Hvilken bok har dere jobbet med? (tittel og forfatter)
2. Hva var skriveoppdraget?
3. Hvilken støtte fikk elevene i skriveprosessen? (organisering, veiledning, rammer mm.)
4. Hva fungerte godt? Noe du ville gjort annerledes?

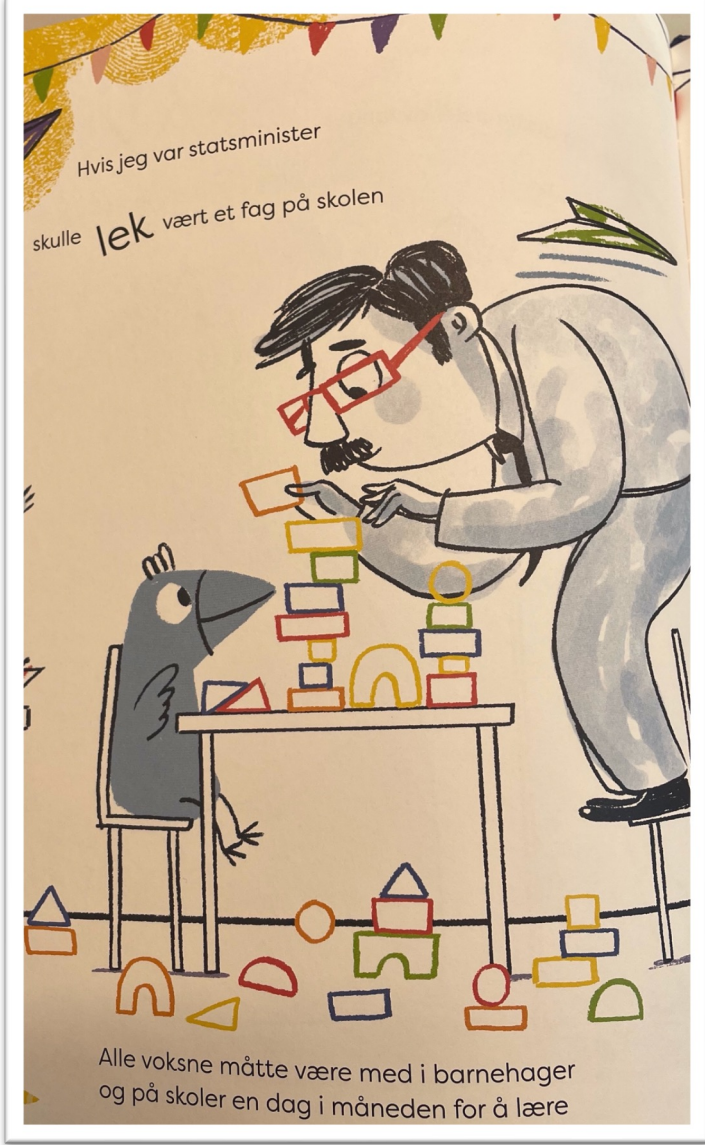
5. "Dukvandring"/utstilling (5 minutter).

Hvis jeg var statsminister,
skulle alle som ønsket seg en hund fått en hund
alle som ønsket seg en sykkel fått en sykkel
og alle som ønsket seg en venn skulle ha fått minst to

Nå tenker du kanskje at det er noe jeg har glemt
da synes jeg du skal fortelle om det
og huske godt på det

- FUS undersøker hvordan elever utvikler seg som skrivere på 1. og 2. trinn
- En funksjonelt orientert skriveopplæring som betyr at elever får bruke skrift i meningsfulle sammenhenger
- Lærerne som deltok i intervensjonen fikk skolering i hvordan de kunne legge til rette for funksjonell skriveopplæring.

FUS-prosjektet er et forsknings- og utviklingsprosjekt ved Institutt for lærerutdanning ved NTNU som har fått støtte fra Forskningsrådet.

Prosjektets mål har vært:

- Å utvikle og gjennomføre et program, med tilhørende undervisningsressurser, for skriving i de første skoleårene (**intervensjon**).
- Å bidra til at lærere får kunnskap om hva som kjennetegner god skriveopplæring for de yngste elevene.
- Å utvikle kartleggingsverktøy

FUS-studiens forskningsspørsmål:

- Hvilke effekter har deltakelse i prosjektet for elevenes skrivekompetanse?
- Hva karakteriserer elevens skrivekompetanse og skriveutvikling gjennom prosjektperioden? (tekstvurdering)
- **Hva karakteriserer elevens utvikling som skrivere gjennom prosjektperioden?** (observasjon)
- Hva karakteriserer læreres profesjonelle utvikling gjennom prosjektperioden?
- Hva kjennetegner undervisningspraksiser gjennom prosjektperioden?

FUS!

FUS!

Foreløpige funn viser at det er ingen signifikant forskjell på skriveutviklinga til de elevene som har vært en del av intervensjonen og de elevene som har gått på kontrollskolene. Mulige årsaker kan være at:

- elevene på kontrollskolene også har møtt en funksjonell og meningsfull skriveopplæring
- lærerne på intervensjonsskolene i for stor grad har blitt overlatt til seg selv i gjennomføringa av de intervensjonsaktivitetene de ble satt til å utføre
- koronaepidemien førte til at flere fysiske fagsamlinger ble erstattet med digitale.

Elevgruppa

Vi har vært tett på både skriveopplæring og elevenes skriveutvikling, og dette har gitt oss viktig innsikt i hvordan elever på 1. og 2. trinn utvikler seg som skrivere.

Data:

- Observasjon
- Video
- Samtale med elever
- Elevtekster

FUS!

Funksjonell skriving i de første skoleårene

Feltarbeid over to år

Trøite
skole

Moslet
skole

Smidt
skole

3-5
fokuselever

3-5
fokuselever

3-5
fokuselever

FUS!

To ulike
skriveres
skriveutvikling.

Stig

Hans

Stig

- Født i juni
- Hadde i liten grad bokstavkunnskap ved skolestart
- Liker å fortelle og tegne (god fantasi)
- Viser vilje til å skrive
- Vet hva han skal skrive om, men vet ikke hvordan (på grunn av manglende kodekompetanse)
- Krever i liten grad oppmerksomhet fra lærer (De som «roper høyest» får hjelp)
- Før sommeren på 1. trinn viste han tegn til skrivevegring (koronatiden)
- Var på 2. trinn fortsatt usikker på fonemene og grafemene (brukte bokstavhjelpere som støtte)
- Dysleksi?

Hans

- Født i februar
- Kunne få bokstaver ved skolestart.
- Sang seg ofte gjennom boksavsangen for å finne den bokstaven han ønsket å skrive («a, b, c, h, i, «jådd»).
- Startet gjerne skriveøkta med å tegne
- Snakket ofte høyt til seg selv («åsså mellomrom mellom ...»)
- Søkte bevisst og tydelig hjelp hos lærer, og fikk derfor også mye støtte til å lydere ut lyder når han skrev verbaltekst (1. trinn)
- Liker å skrive og er villig til å legge ned mye innsats når det er oppgaver han liker

Utetid (oppstart 1. trinn)

Hei, 1. trinnselever!

Vi er noen forskere på Universitetet i Trondheim (NTNU) som ønsker å lære mer om hva barn liker å gjøre i friminuttene, og vi lurere på om dere kan hjelpe oss med dette.

Vi vil at du skriver hva du liker å leke i utetiden/friminuttet i et brev til oss. Du kan bruke bokstaver. Du kan også tegne.

Skriv et brev der du beskriver hva du liker å leke i utetiden/friminuttet.

Med vennlig hilsen

forskerne

Mottaker-orientering	Organisering av innhold	Innholdets omfang	Ordforråd	Setningsoppbygging	Tegnsetting	Skrivemåter og staving	Bokstavkunnskap

Drømmematpakke (oppstart 1. trinn)

Bruk sansene dine og beskriv din drømmematpakke. Skriv til en som ikke kan se eller lukte den.

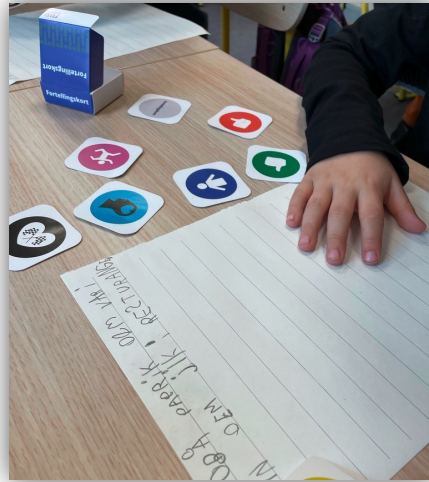
Mottaker-orientering	Organisering av innhold	Innholdets omfang	Ordforråd	Setningsoppbygging	Tegnsetting	Skrivemåter og staving	Bokstavkunnskap
-----------------------------	--------------------------------	--------------------------	------------------	---------------------------	--------------------	-------------------------------	------------------------

Hvorfor liker både Stig og Hans å skrive fortellinger?

- Nært knyttet til deres muntlige kompetanse?
- Begge har god fantasi?
- De har fått systematisk opplæring i hvordan de skal skrive fortellinger?

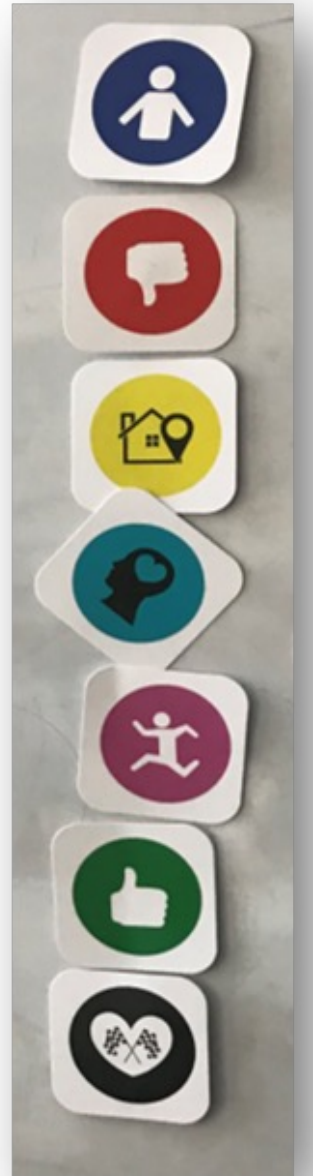
Forskingsspørsmål: Hvordan tar elever på første og andre trinn i bruk didaktiske ressurser i arbeid med skriftlig fortelling i norskfaget?

Fortelling					
Tittel:			Forfatter:		
Deltakere	Sted	Konflikt/problem	Følelse	Løsning	Sluttfølelse
					

Funn (under arbeid):

- Elevene bruker ressursene (inkl. fagbegreper) når de snakker om egne og andres tekster – *analytisk*
- Elevene bruker ressursene når de skriver fortellinger – *produktivt*

Hva er god skriveopplæring for disse to elevene?
Hvilke tiltak?

Mottaker-orientering	Organisering av innhold	Innholdets omfang	Ordforråd	Setningsoppbygging	Tegnsetting	Skrivemåter og staving	Bokstavkunnskap
-----------------------------	--------------------------------	--------------------------	------------------	---------------------------	--------------------	-------------------------------	------------------------

Stig

- Et trygt og godt skrivemiljø
- Balansert lese- og skriveopplæring
- Veiledet skriving (støtte fra lærer)
- Få være både øveseskriver, språkutforsker og forfatter
- Automatisere bokstavene (lyd og form)
- Skrive mye
- Språkleker (i kontekst)
- Mange meningsfulle møter med bokstavene
- Bokstavhjelp med illustrasjoner som støtter lyd (ikke bilde av yoghurt på J «yikk»)
- Få bruke sin muntlige kompetanse (fortellerkompetanse). Lese inn?
- Gode rammer for skriving
- Skrivestrategier (planlegge, organisere, skrive, etterarbeid)
- Bygge opp mestringstro

Hans

- Et trygt og godt skrivemiljø
- Balansert lese- og skriveopplæring
- Få være både øveseskriver, språkutforsker og forfatter
- Bokstavforming
- Skrive mye
- Boksavsanger som støtter lyd (eller få kjennskap til at de eventuelt ikke gjør det («jådd»))
- Lære strategier for å planlegge, skrive og bearbeide tekster (Pose)
- Veiledet skriving/tekstsamtaler
- Skrivekondis på andre sjangere enn fortelling
- Bygge videre på hans mestringstro som skriver

Skriveflyt og skrivekvalitet

Skriveflyt og tekstkvalitet henger sammen

- Tekstene ble samlet inn på 1.-3. trinn på alle skoler i prosjektet våren 2019
- 1 skriveoppgave (utetid) og 1 bokstavoppgave (skriveflyt)
- Tekstene fra skriveoppgaven har blitt vurdert på 8 vurderingsområder og fått poeng på en skala fra 1-5
- Vurderer-panelet har ikke fått informasjon om navn, kjønn, alder, skole osv.

Teksteksempel 1

- Elev 1. trinn
- 9 bokstaver på skriveflytoppgaven
- 1 poeng på skriveoppgaven (skala: 1–5)

mat til faren. Plutselig møtte han en stor bjørn. Han ble veldig redd, men han kastet en bit brød og ost på bjørnen.

En liten 90

SKII

huske

Teksteksempel 2

- Elev 1. trinn
- 135 bokstaver på skriveflytoppgaven
- 3,5 poeng på skriveoppgaven (skala: 1–5)

mat til faren. Flutseng møtte han en stor bjørn. Han ble veldig redd, men han kastet en bit brød og ost på bjørnen.

En liten gutt bodde faren

sin i en stor skog. Hver eneste dag dro faren ut for å hugge ved et stykke unna. En dag gikk den lille gutten gjennom skogen karr med mat til

FUS!

Jeg liker og hoppe tøy.

Jeg liker og leke i sandkassa og huske.

Jeg liker og så å skli på sklia og det er og så gøy og leke stik bal med vennene mine.

1

FUS!
Funksjonell skole
for alle barn

Jeg liker og leke haren. Jeg liker og klatre og leke entotre idø. Jeg liker og sykle og leke butikk. Jeg liker og hoppe paradis og klatre i trær.

Jeg liker og leke jemsel og leke baksen går. Jeg liker og så planter. Jeg liker og så å leke med klinker kaler.

2

LK20:

Etter 2.trinn: *skrive tekster for hånd og med tastatur*

Etter 4. trinn: *skrive tekster med funksjonell håndskrift og med tastatur*

Bokstavlæring
- håndskrift

Funksjonell håndskrift:

Skrivekvalitet: skriften kan leses med normal lesehastighet og den er i samsvar med den allment aksepterte standarden for håndskrift (trykkbokstaver, stavskrift eller løkkeskrift).

Skrivehastighet (skriveflyt) vil si at skriveren kan forme skriften så raskt at den ikke tar fokuset bort fra andre viktige element som skjer i en komplisert skriveprosess (skape og være kreativ)

 a	 b
 i	 j
 q	 r

Hvilken støtte?

Bokstavlæring: hvordan og når?

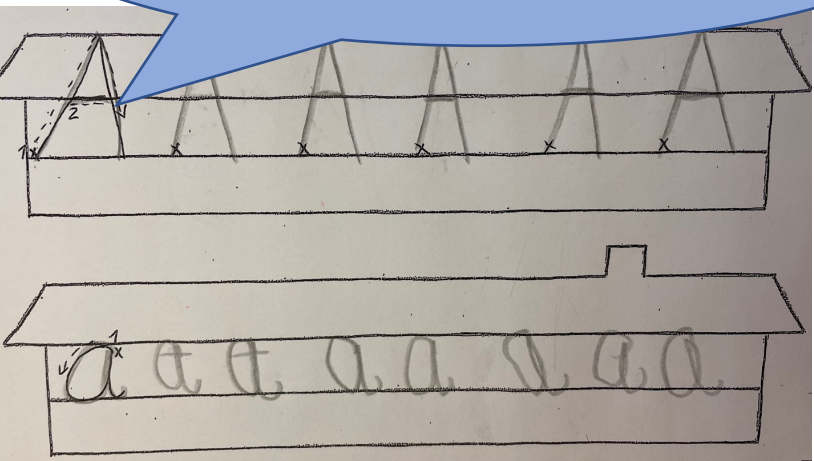
- Automatisering (fonem-grafem)
- Bokstavforming

Hvor mange bokstaver skal elevene bli kjent med i uka?

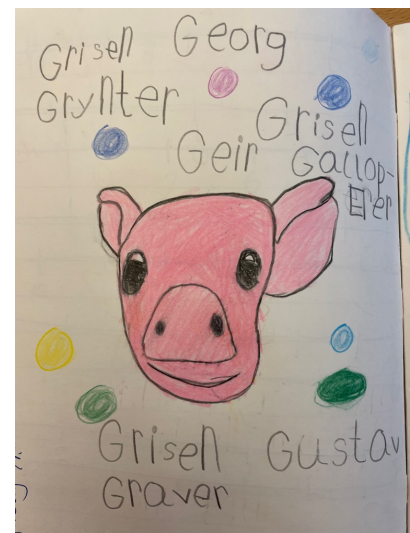

Når mestrer elevene å skrive i bokstavhus?

Hvordan legge til rette for både øving og utforsking?

Meningsfull skriveopplæring?
Elevene får bruke bokstavene når de leser og skriver.

Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Styrker skrivekompetansen hos barn, unge og voksne

Kom i gang med kompetanseutvikling

Samarbeid med oss om DEKOM og REKOM

Pedagogiske ressurser

Finns inspirerende eksempler på metoder og pedagogiske opplegg

Aktuelle saker fra Skrivesenteret

Hentediktat

I denne ressursen viser vi hvordan lek og læring henger sammen når første trinn driver med skriveopplæring.

Vinter

Livet er bra i snø.
Is på bakken.
Varme kler.
Endelig er det snø!

Å skrive dikt med eget navn som støtte

Denne ressursen viser hvordan elevene kan bruke sitt eget navn som inspirasjon og støtte til å skrive dikt.

Bukkene Bruse på badeland

Å jobbe med eventyr sammen med de minste er ofte en takknemlig oppgave. Dette er en sanger de fleste kjenner godt, både fra barnehagen og hjemmet.

Hva er veiledet skrijving?

Hvordan tilpasse, støtte og skape engasjement for skrijving?

Bokstavleik på Nidarvoll skole

I denne filmen viser vi ulike aktiviteter ein kan gjøre med bokstavane.